

Türkiye’deki Üniversitelerde Bulunan İşletme Bölümleri Ders Programlarının Uluslararası Muhasebe Eğitim Standardı UMES-2 Bağlamında İncelenmesi Ve Uyumlaştırılması*

D. Ali KIZILYALÇIN *

ÖZET

Muhasebe mesleğinin uluslararası alanda yeknesaklığının sağlanabilmesi ve muhasebe eğitiminde kalitenin artırılması amacıyla, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu tarafından 2003 yılından bu yana uluslararası eğitim standartları yayımlanmaktadır.

Çalışmada bu standartlardan ikincisi olan “muhasebe mesleği eğitim programlarının içeriği” ele alınmıştır. Buna göre çalışmanın amacı uluslararası muhasebe eğitimi standardı 2’de belirtilen derslerin Türkiye’deki devlet üniversitelerinin işletme bölümlerinde ne derecede bulunduğu ve işletme bölümleri ders içeriklerinin uluslararası muhasebe eğitimi standardı 2’ye uygunluğunun belirlenmesidir.

Çalışma için öncelikle Türkiye’deki devlet üniversitelerinde bulunan işletme bölümleri belirlenmiştir. Üniversitelerin web sayfaları aracılığı ile dersler belirlenmiş ve elde edilen veriler Microsoft Excel programına aktarılıp analiz edilmiştir. Elde edilen verilere göre üniversitelerin işletme bölümleri öğretim programlarının uluslararası eğitim standardı 2’ye kısmen uyduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Eğitim Standartları, Muhasebe Eğitimi, IFAC, IAESB

JEL Sınıflandırması: M40, M41

Examination And Adaptation Of Business Administration Departments’ Curriculum Of Universities In Turkey In The Context Of International Accounting Education Standards IES 2

ABSTRACT

International education standards have been published since 2003 by the International Accountants Federation in order to ensure the uniformity of the accounting profession in the international arena and to increase the quality of accounting education.

In the study, “content of accounting profession education programs” which is the second one of these standards, has been discussed. Accordingly, the aim of this study is to determine the degree of the courses in the international accounting education standard 2 in business departments of state universities in Turkey and the conformity of the course contents of the business departments to the international accounting education standard 2.

First of all in the study, courses were determined through business departments of state universities in Turkey. Courses have determined universities web pages and the obtained data were transferred to Microsoft Excel program and analyzed. According to the obtained data, it was determined that the business administration departments’ curriculum of universities partially complied with international education standard 2.

Keywords: International Education Standards, Accounting Education, IFAC, IAESB

Jel Classification: M40, M41

* Makale Gönderim Tarihi: 29.04.2019, Makale Kabul Tarihi:03.12.2019, Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Öğr. Gör. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak Meslek Yüksekokulu, dakizilyalcin@adu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9979-8264

1. GİRİŞ

Uluslararası muhasebe eğitimi standartları vasıtasıyla muhasebe eğitimine uluslararası ölçekte tek düzen ve kalite getirilmesi amaçlanmaktadır. Uluslararası muhasebe eğitimi standartları; mesleki yeterliliğin geliştirilmesi, küresel hareketliliğin kolaylaştırılması ve muhasebe mesleği eğitimi için uluslararası ölçütlerin sağlanması gibi konularda yarar sağlayacaktır.

Muhasebede ortak bir muhasebe dili oluşturabilmek ve uluslararası farklılıkları azaltabilmek amacıyla Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC) bünyesinde yer alan Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (International Accounting Education Standards Board-IAESB) tarafından 2003 yılından itibaren muhasebe eğitimi standartları yayınlanmaya başlanmıştır. Bu standartlar günümüzde sürekli olarak yenilenmekte ve güncellenmektedir. Bu standartlar arasında yer alan IAES 2'nin geçerlilik tarihi 2018 yılında yapılan güncelleme ile Ocak 2021 olarak belirlenmiştir.

Çalışmada uluslararası muhasebe eğitimi standardı 2'de belirtilen yetkinliklerin Türkiye'deki üniversitelerin işletme bölümleri ders müfredatlarında ne kadar yer aldığı, dolayısıyla işletme bölümü müfredatlarının IAES 2'ye ne derece uyumlu olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) web sayfaları taranarak Türkiye'deki üniversitelerde bulunan işletme bölümleri belirlenmiştir. Çalışmaya sadece devlet üniversitelerinde bulunan işletme bölümleri dâhil edilmiştir. Buna göre 92 adet işletme bölümünün öğretim programları incelenmiştir. Elde edilen veriler Microsoft Excel programına aktarılıp listelenmiş ve analiz edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda Türkiye'de yer alan işletme bölümlerinin IAES 2'ye farklı düzeylerde uyduğu tespit edilmiştir. Muhasebe eğitim programlarının içeriğinde; muhasebe ve finans ile ilgili bilgiler, organizasyon ve iş ile ilgili bilgiler ve bilgi teknolojisi bilgisi olmak üzere üç temel bilgi alanı bulunmaktadır. Çalışmada en çok uyulan yeterlilik düzeyinin işletme ve organizasyon bilgileri olduğu, en az uyulan yeterlilik düzeyinin de bilgi teknolojileri olduğu belirlenmiştir.

Çalışma beş bölüm olarak planlanmıştır. Birinci ve ikinci bölümde, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu ve Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu hakkında bilgi verilmiş ve uluslararası muhasebe eğitimi standartları kısaca açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ilgili alandaki ulusal ve yabancı kaynaklarda yayınlanan literatür incelemesinin özetine yer verilmiştir. Dördüncü bölüm uygulama bölümü olarak planlanmıştır. Bu bölümde araştırma metodolojisi hakkında bilgi verildikten sonra elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışma elde edilen veriler ışığında değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

2. ULUSLARARASI MUHASEBE EĞİTİMİ STANDARTLARI

Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları, IFAC'ın dört kurulundan biri olan IAESB tarafından 2003 yılından beri geliştirilmekte ve duyurulmaktadır. IFAC, 1977 yılında Münih'te yapılan 11. Dünya Muhasebeciler Kongresinde 51 ülkeden 63 üye tarafından

kurulmuş olan, muhasebe mesleğinin güçlendirilmesi yoluyla güçlü uluslararası ekonomilerin gelişmesine katkıda bulunan ve kamu yararına hizmet eden küresel bir muhasebe meslek kuruluşudur. Kamu uygulamaları, eğitim, devlet hizmeti, sanayi ve ticaret alanlarında yaklaşık 3 milyon muhasebeciyi temsil eden IFAC, 130'dan fazla ülke ve yargı bölgesindeki 175'den fazla üyeden ve iştirakten oluşmaktadır (www.ifac.org, 2019). Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) IFAC'ın kurucu üyelerindedir. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ise 1994 yılında IFAC'a üye olmuştur (Durmuş ve Aytulun, 2016: 48).

Muhasebe standartlarının küreselleşmesinde önemli roller oynayan IFAC'ın misyonu aşağıdaki gibi belirtilmiştir (Belverd, 2010: 602):

- ✓ Kamunun çıkarlarına hizmet etmek için dünya çapında muhasebe mesleğini güçlendirmek ve güçlü uluslararası ekonomilerin gelişmesine katkıda bulunmak,
- ✓ Yüksek kaliteli profesyonel standartlara bağlılığı oluşturmak ve teşvik etmek,
- ✓ Bu tür standartların uluslararası uyumunu kolaylaştırmak,
- ✓ Kamu yararı ile ilgili konularda muhasebecilerin sesini kamuya duyurmak.

IFAC'ın temel amacı, muhasebe mesleğinin dünya çapında ve uyumlu bir şekilde gelişmesini ve genişlemesini sağlamaktır. Bu amaca dayalı olarak IFAC, kendi üyeleri ve muhasebe meslek örgütleri ile işbirliğine giderek, teknik, etik ve eğitim konularında ana hatlar belirleyip uluslararası muhasebe mesleğinin gelişmesi doğrultusunda çalışmalarını yürütür (Bayazıtlı ve Çelik, 2003).

IFAC'ın üyeleri arasında; muhasebeciler, akademisyenler, kamu ve iş dünyasının temsilcileri bulunmaktadır.

IFAC üye kuruluşlarının önemli rollerinden biri, üyelerine sürekli mesleki gelişim (Continuing Professional Development-CPD) fırsatlarını ve kaynaklarını kolaylaştırmak ve böylece meslek mensuplarına yaşam boyu öğrenme yoluyla mesleki yeterlilik konusundaki sorumluluklarını yerine getirmede yardımcı olmaktır (Lange vd. 2015: 42).

IAESB önceleri eğitim komitesi olarak oluşturulmuş, sonradan komitenin ismi ve yapısı değişikliğe uğramış ve Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu ismiyle faaliyetine devam etmiştir (Güney 2017: 245). IAESB teknik yeterlilik, mesleki beceriler, değerler, etik ve tutumları öngören mesleki muhasebe eğitimi alanında standartlar belirleyerek kamu yararına hizmet eden bağımsız bir standart belirleyici kurumdur (www.iaesb.org, 2019).

IAESB, muhasebe mesleği adayları ile muhasebe meslek mensuplarının yetkinliğini artıran uluslararası çapta yüksek kaliteli uluslararası eğitim standartları belirleyip geliştirerek, dünya çapında muhasebe mesleğinin ve kamuya olan güveninin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (IFAC 2017: 3). IAESB'nin amacı, aşağıda belirtilen konularda kamu yararına hizmet etmektir (McPeak vd. 2012: 744):

- ✓ Muhasebe meslek mensuplarının eğitimi, gelişimi ve değerlendirilmesinde iyi uygulamaları yansıtan bir dizi yüksek kalite standardı ve diğer yayınları oluşturmak,
- ✓ Uluslararası Eğitim Standartlarının benimsenmesini ve uygulanmasını desteklemek,

- ✓ Uluslararası Eğitim Standartlarının uygulanmasının ölçülmesi için eğitim ölçütlerini geliştirmek,
- ✓ Muhasebe meslek mensuplarının eğitimi, gelişimi ve değerlendirilmesi ile ilgili ortaya çıkan konularda uluslararası boyutta tartışmalar geliştirmek.

IAESB'nin vizyonu, standartlarının uluslararası alanda benimsenmesi ve uygulanmasıdır (Crawford vd., 2014: 70). Bu vizyon doğrultusunda, IAESB emeğin hareket kabiliyetini arttırmayı ve böylece küresel ekonomiye katkıda bulunmayı hedeflemektedir (Sugahara ve Wilson, 2013: 214).

IAESB tarafından IAES'lerin duyurulmasından önce IFAC 1982'de bir profesyonel muhasebe eğitimi programının bileşenlerini belirleyen Uluslararası Muhasebe Eğitimi Kılavuzunu (International Accounting Education Guidelines-IAEG) yayımlamıştır. Daha sonra Uluslararası Muhasebe Eğitimi kılavuzları Uluslararası Eğitim Standartları ile değiştirilmiştir. IAES 1-6 2003'te yayımlanmış, bunları sırasıyla 2004 ve 2006'da yayımlanan IAES 7 ve IAES 8 takip etmiştir (Crawford vd., 2014: 70).

Genel anlamda IAES'ler “muhasebe meslek mensupları için öğrenme ve gelişme ilkelerini” ele alarak, IFAC üye kuruluşları içindeki muhasebe meslek mensuplarının eğitim gereksinimlerine neyin dâhil edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Lange vd. 2015: 42).

IAESB'nin Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı'na göre IAES; muhasebe meslek mensuplarının eğitimi ve gelişiminde genel kabul görmüş “iyi uygulamaların” standartları olarak tanımlanmaktadır. IAES, bir muhasebe meslek mensubu olmak için gereken eğitimin temel unsurlarını ve nitelikli muhasebe meslek mensupları için gerekli olan sürekli eğitimi belirler (Sugahara ve Wilson, 2013: 214).

Bir bütün olarak ele alındığında; muhasebe mesleği mensupları için gereken; mesleki bilgi, beceri, değerler, etik ve tutum çeşitlerini tanımlamak ve yetkin muhasebe meslek mensupları yetiştirmek gibi iki ana hedefe ulaşmayı amaçlayan IAES'ler muhasebe eğitimi ve gelişim sürecinin temel unsurlarını; uluslararası tanınma, kabul ve uygulama kazanmayı amaçlayan bir düzeyde oluştururlar. Tüm IFAC üye kuruluşlarının diğer uluslararası standartları; Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards-IFRS), Uluslararası Kamu Kesimi Muhasebe Standartları (International Public Sector Accounting Standards-IPSAS) ve Uluslararası Denetim Standartları (International Standards on Auditing-ISA) kabul ettikleri gibi eğitim standartlarının otoritesini kabul etmeleri beklenmektedir. IAES'ler yerel yasaları ve düzenlemeleri geçersiz kılmaz ancak genel olarak kabul edilen iyi uygulamalar hakkında yerel düzenleyicileri bilgilendirmek ve etkilemek için yetkili bir referans sunar (Berg, 2007: 320-321).

IAES'ler muhasebe eğitim programlarında yer alması gereken dersleri kesin bir kural olarak belirlemek yerine, bu programlarda yer alması gereken konuları belirler. 2003 yılından beri IAESB tarafından sekiz adet standart belirlenmiştir. Bu standartlara bu bölümde kısaca değinilecek, konumuz ile ilgisi açısından IAES 2 ayrıca ele alınacaktır.

IAES 1 - Muhasebe Eğitim Programına Giriş İçin Gereken Şartlar: Bu standart mesleki muhasebe eğitimi programlarına giriş eğitimi için gerekli olan ilkeleri tanımlar. Giriş şartları, mesleki muhasebe eğitimi programını başarıyla tamamlamak için ihtiyaç duyulan;

teknik yeterlilik, mesleki beceriler, mesleki değerler ve etik ve tutumlar olarak ifade edilir (IAESB, 2013a: 4).

Profesyonel muhasebeci yetiştirilmesine yönelik olarak düzenlenen bu programlara kaydolmak için en azından bir fakülte veya meslek yüksekokulu mezunu olma şartı aranmaktadır (Özbirecikli, 2007: 77).

IAES 3 - Mesleki Yeterlilikler: Bu standart, adayların profesyonel muhasebeci olma haklarına sahip olmaları için ihtiyaç duydukları becerileri tanımlar. Bu beceriler, genellikle mesleki pratik deneyim yoluyla edinilir ve yaşam boyu öğrenme yoluyla geliştirilir (Stainbank, 2010: 79). Bu beceriler aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ Entelektüel beceriler,
- ✓ Teknik ve fonksiyonel beceriler,
- ✓ Kişisel beceriler,
- ✓ Kişiler arası iletişim becerileri ve
- ✓ Örgütsel ve işletme yönetimi beceri.

IAES 4 - Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar: Bu standart muhasebe meslek mensubu adaylarının profesyonel bir muhasebeci rolünü uygulamak için ilk mesleki gelişimin sonuna kadar göstermeleri ve geliştirmeleri gereken mesleki değerleri, etik ve tutumları belirler (IAESB, 2014a: 4).

Eğitim programı muhasebecilere mesleğin ve kamunun gerektirdiği mesleki değer, etik davranışları sağlayabilecek yapıda olmalıdır. Eğitim programındaki değer ve davranışların kapsamı muhasebecileri; sosyal sorumluluk ve kamu çıkarına, sürekli gelişme ve öğrenmeye, güvenilirliğe, sorumluluğa, zamanlılığa, nezakete, saygıya, yasa ve düzenlemelere bağlı olmaya yönelmelidir (Uyar, 2008: 87).

IAES 5 - Staj Şartları: Bu standardın amacı IFAC üyesi kuruluşların muhasebe meslek adaylarının yeterlilik sınavı tarihine kadar profesyonel muhasebeciler olarak işlev görebilmeleri için uygun kabul edilen pratik deneyimi edinmiş olmalarını sağlamaktır (Köse ve Yılmaz, 2003).

Bu standart, ilk mesleki gelişimin (Initial Professional Development- IPD) sonuna kadar aday muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaç duyduğu pratik deneyimi tanımlar. Pratik deneyim ilk mesleki gelişimin bir bileşenidir. İlk mesleki gelişim, öğrenme ve gelişme sürecinde bireylerin bir muhasebe meslek mensubu rolünü yerine getirmeleri için ilk geliştirilen yeterliliktir (IAESB, 2013b: 4)

IAES 6 - Mesleki Yetenek ve Yeterliliğin Ölçülmesi: Bu standart ilk mesleki gelişim sonunda, aday muhasebe meslek mensuplarının kazanmaları gereken mesleki yeterliliğinin değerlendirilmesi için gereklilikleri belirler. Mesleki yeterlilik, teknik yeterlilik, mesleki beceriler ve değerler, etik ve tutumlardan oluşur. Muhasebe mesleği eğitim programları, aday muhasebe meslek mensuplarının İlk mesleki gelişimin sonuna kadar uygun mesleki yeterliliği geliştirmelerini desteklemek üzere tasarlanmıştır (IAESB, 2012a: 4).

IFAC düzenlemelerine göre mesleki yeterlilik; mesleki yeterliliği kazanma ve mesleki yeterliliğin korunması olmak üzere iki aşamada ele alınabilir (Bayazıtlı ve Çelik, 2003):

IAES 7 - Sürekli Mesleki Gelişim: Bu standart muhasebe meslek mensuplarının müşterilere, işverenlere ve diğer paydaşlara kaliteli hizmet sunmak ve böylece mesleğe olan kamu güvenini güçlendirilmesini sağlayan mesleki yeterliliği geliştirmeleri ve sürdürmeleri için gereken sürekli mesleki gelişimi (Continuing Professional Development-CPD) belirler (IAESB, 2012b: 4).

IFAC, sürekli mesleki gelişimi “muhasebe meslek mensuplarının meslek ortamlarında yetkin bir şekilde performans göstermelerini sağlayacak yetenekleri geliştiren ve koruyan öğrenme etkinlikleri” olarak tanımlamıştır (Paisey vd. 2007: 380).

IAES 8 - Profesyonel Denetçiler İçin Gerekli Yeterlilik Şartları: Bu standart, muhasebe meslek mensuplarının finansal tabloların denetiminden sorumlu iş ortağı rolünü yerine getirirken, geliştirmeleri ve korumaları gereken mesleki yeterlilikleri tanımlar. Muhasebe meslek mensuplarının uzman denetçi olarak geliştirmeleri ve korumaları gereken mesleki yeterliliklerin belirlenmesi; kamunun çıkarlarını korumak, denetim kalitesine katkıda bulunmak, denetim mesleğinin güvenilirliğini artırmak gibi amaçlara hizmet eder (IAESB, 2014b: 4-5).

3. MUHASEBE MESLEĞİ EĞİTİM PROGRAMLARININ İÇERİĞİ (IAES 2)

IAES 2, adayların muhasebe meslek mensubu olma hakkına sahip olabilmeleri için mesleki muhasebe eğitimi programları aracılığıyla edinmeleri gereken bilgi içeriğini ele alır.

Bu standart, bir IFAC üye kuruluşuna üyelik adaylarının, giderek daha karmaşık ve değişen bir ortamda yetkili muhasebe meslek mensupları olarak işlev görmelerini sağlayacak kadar ileri mesleki muhasebe bilgisine sahip olmalarını sağlar. Bu standartta ele alınan temel bilgi üç alanı kapsamaktadır (Belverd, 2008: 73-74):

- ✓ Bir temel teknik sağlamak için muhasebe ve finans ile ilgili bilgiler,
- ✓ Organizasyon ve iş bilgisi,
- ✓ Muhasebe mesleğindeki değişimleri anlayabilecek kadar bilgi teknolojileri bilgisi.

IFAC üye kuruluşları için ilk mesleki gelişimin sonuna kadar muhasebe meslek mensuplarının adaylığıyla elde edilecek teknik yeterlilik için öğrenme çıktılarını belirlemiştir. Bu öğrenme çıktıları aşağıdakileri içermektedir (IFAC, 2017: 35-37):

- a. Finansal Muhasebe ve Raporlama,
- b. Yönetim Muhasebesi,
- c. Finans ve Finansal Yönetim,
- d. Vergilendirme,
- e. Denetim ve Güvence,
- f. Yönetişim, risk yönetimi ve iç kontrol,
- g. İş Hukuku ve Düzenlemeler,
- h. Bilgi Teknolojisi,
- i. İşletme ve Örgütsel Çevre,

- j. Ekonomiler,
- k. İşletme Stratejisi ve Yönetim

Tüm muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaç duyduğu alanlarda muhasebe, finans ve ilgili bilgi bileşenlerinin, beceri ve mesleki değerler, etik ve tutumlara ilişkin bilginin her birinin geliştirilmesi ve uyumlandırılması gerekir. Öğrencilere, mesleki değerler ve etik anlayışı dâhil olmak üzere gerekli teorik ve teknik muhasebe bilgileri ve entelektüel beceriler verilir. Bu bölüm en az bir muhasebe düzeyinde verilmelidir. Bu bileşen aşağıdakileri içerir (IFAC, 2003: 46):

- a. Muhasebe mesleği ve muhasebe felsefesinin tarihi,
- b. Finansal karar vericilerin bilgi ihtiyaçları ve bu bilgilerin karşılanmasında muhasebe bilgilerinin rolünün eleştirel bir değerlendirmesi de dâhil olmak üzere, hem iç hem de dış kullanımda organizasyonel işlemler için raporlamanın içeriği, kavramları, yapısı ve anlamı.
- c. Ulusal ve uluslararası muhasebe ve denetim standartları
- d. Muhasebe mevzuatı
- e. Planlama ve bütçeleme de dâhil olmak üzere yönetim muhasebesi, maliyet yönetimi, kalite kontrol, performans ölçümü ve kıyaslama,
- f. Finansal verilerin doğruluğu ve bütünlüğü ile işletme varlıklarının korunmasını sağlayan kontrol süreçleri kavramları ve yöntemleri,
- g. Vergilendirme ve vergilendirmenin finansal ve yönetsel kararlara etkisi,
- h. Mesleğin belirli bir ülkedeki rolüne özgü, menkul kıymetler ve şirketler hukukunu içeren işletmenin yasal çevresine ilişkin bilgi,
- i. Risk değerlendirmesi ve hile tespitini içeren, denetim ve diğer güvence hizmetlerinin doğası ve onları sergilemeye yönelik bilgi,
- j. Finansal tablo analizi, finansal araçlar, sermaye piyasalarını -hem yerel hem de uluslararası-içeren finans ve finansal yönetim bilgisi ve kaynakların yönetimi,
- k. Bir meslek mensubunun hem mesleki hem de daha geniş kamu çevresiyle ilişkili etik ve mesleki sorumlulukları,
- l. Devlet ve kâr amacı gütmeyen şirketlerin muhasebesi,
- m. İşletmelerde finansal olmayan performans ölçütlerinin kullanımı

IAES 2'ye göre organizasyon ve iş bilgisi bileşeni aşağıdaki konu alanlarını içermelidir:

- a. Ekonomi bilimi
- b. İş çevresi
- c. Kurumsal yönetim
- d. İş ahlakı
- e. Finansal piyasalar
- f. Nicel yöntemler
- g. Örgütsel davranış
- h. Yönetim ve stratejik karar alma
- i. Pazarlama
- j. Uluslararası işletmecilik ve küreselleşme

Organizasyon ve iş bilgisi eğitimi aday muhasebe meslek mensuplarını, işveren ve mükelleflerin faaliyet gösterdiği ortamlara ilişkin bilgi ile donatır. Aynı zamanda ön yeterlilik sürecinde edinilen tüm mesleki becerilerin uygulanması için kaynak sağlar. Organizasyon ve iş bilgisi eğitimi aşağıdaki konuları içermelidir (IFAC, 2017: 47):

- a. Makro ve mikro ekonomi bilgisi,
- b. İşletme ve finans piyasaları bilgisi ve bunların işleyiş kuralları,
- c. İşletme sorunlarına yönelik nicel yöntemlerin uygulanması ve istatistikler,
- d. Kurumsal yönetim ve iş ahlâkı anlayışı,
- e. Temel ekonomik, yasal, politik, sosyal, teknik, uluslararası ve kültürel güçler ile bunların etkileri ve değerleri dâhil olmak üzere organizasyonları ve iş gördükleri ortamları anlama,
- f. Çevre sorunları ve sürdürülebilir kalkınma anlayışı
- g. Kuruluşlardaki değişimi yaratan ve yöneten yöntemleri içeren kişiler arası ve grup dinamiklerini anlama,
- h. İnsan yönetimi, proje yönetimi ve pazarlamadaki kişisel ve insan kaynakları sorunlarını anlama,
- i. İş tavsiyesini, stratejik yönetimi ve genel yönetimi içeren destek ve stratejik kararları anlama
- j. Örgütsel ve operasyonel risk anlayışı
- k. Küreselleşme sürecindeki gibi uluslararası ticaret ve finansman bilgisine dayanarak yönetilen uluslararası işletmeler,
- l. Yukarıdaki bileşenleri stratejik hedeflere ulaşmada uyumlandırma yeteneği,

IAES 2'ye göre bilgi teknolojisi bileşeni aşağıdaki konu alanlarını ve yeterlilikleri içermelidir:

- a. Bilişim teknolojileri hakkında genel bilgi
- b. Bilişim teknolojileri kontrol bilgisi
- c. Bilişim teknolojileri kontrol yeterlilikleri
- d. Bilişim teknolojilerini kullanma yeterlilikleri ve
- e. Bilgi sistemleri tasarımcısı, uzmanı veya yöneticisi rollerinden yeterliliklerinin bir karışımı veya bunlardan biri.

IAES 2, mesleki muhasebe çalışmasının ön yeterlilik programının bir parçası olmasını ve adayların muhasebe ve finans, organizasyon ve iş ile bilgi teknolojisi alanlarında gerekli bilgi ve yetkinlik içeriğini kazanmalarını sağlayacak kadar uzun olmasını gerektirir. Bu gereksinimi karşılamak için en az iki yıllık tam zamanlı çalışma veya eşdeğeri süre tahmin edilmektedir (Belverd, 2008: 70).

4. LİTERATÜR ÖZETİ

Uluslararası muhasebe eğitimi standartları konusunda hem yurtiçi hem de yurtdışında oldukça fazla sayıda çalışma yapılmıştır. Bu bölümde bu çalışmalardan bazılarında değinilecektir.

Özbirecikli ve Şen (2018), yaptıkları çalışmada Türkiye'de muhasebe meslek mensuplarına yönelik eğitim faaliyetlerinin ve düzenlemelerin uluslararası standartlarla ne

kadar uyumlu olduğunu, Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının eğitime yönelik düzenleme ve faaliyetleri, IFAC tarafından oluşturulan IAES’ler ile mukayese ederek incelemişlerdir. Çalışmaya göre Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi’nin (TESMER) eğitim programları bazı eksiklikleri olmakla beraber IAES’lerle uyumludur.

Lucianelli ve Citro (2018), İtalya’da muhasebe meslek mensuplarının muhasebe eğitiminin kalitesi konusundaki görüşlerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bu amaçla muhasebe meslek mensuplarının IAES 2’de önerilen teknik yeterlilikler ile ilgili olarak, üniversite muhasebe programlarındaki kalite algılarına ilişkin görüşleri bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Sonuç olarak İtalyan üniversite ders içeriklerinin muhasebe meslek mensuplarının talep ettiği davranışsal ve pratik becerilerin gelişimi ile uyumsuz olduğu ve üniversite ders içeriklerinin IAESB gibi meslek kuruluşlarının belirlediği niteliklere tam olarak uygun olmadığı saptanmıştır.

Tosunoğlu vd. (2018), yaptıkları çalışmada Türkiye’deki muhasebe eğitimi uluslararası muhasebe eğitimi standartları kapsamında akademisyen ve muhasebe meslek elemanları açısından incelemiştir. Araştırmada muhasebe eğitiminde bilgi, yetenek ve tutum boyutları ele alınmıştır. Muhasebe eğitiminde bilginin önemi konusunda akademisyenler muhasebenin teorik yapısı ile ilgiliyken meslek mensupları pratik bilgilere daha çok önem vermektedir. Muhasebe eğitiminde yetenek, muhasebe meslek mensuplarına göre daha çok ön plandadır. Muhasebe eğitiminde tutumun önemi açısından akademisyen ve muhasebe meslek mensupları arasında fark bulunmaktadır.

Güney (2017), yaptığı çalışmada, Türkiye’deki muhasebe eğitiminin Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartlarına uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre IAES’lerin 5 tanesinin Türkiye’de tam olarak uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır. IAES 1, 4, 5, 7 ve 8 uygulanırken bilişim teknolojilerine verilen önemin yetersizliği nedeniyle IAES 2 kısmen uygulanmaktadır. Buna karşılık IAES 3, IAES 6’nın tüm yönleriyle geçerli olmadığı tespiti yapılmıştır.

Veneziani vd. (2016), yaptıkları çalışmada IAES ışığında muhasebecilerin yetiştirilmesi konusunda İtalya’daki üniversitelerin rolünü belirlemeyi amaçlamışlardır. Yapılan çalışmada 222 lisans ve 294 yüksek lisans programı incelenmiştir. Sonuç olarak; lisans derecelerinin adayların muhasebe mesleğine hazırlanması için yeterli olmadığı ancak yüksek lisans derecesinde derslerin içerik dağılımlarının daha yeterli olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın başka bir sonucu ise IAES 2’de yer alan, bilgi teknolojileri ve etik konularına üniversitelerin yeterince önem yer vermedikleri olmuştur.

Gökten ve Gökten (2016), yaptıkları çalışmada IAESB tarafından yayınlanan 8 adet standardın içeriklerinin Türkiye’de ne derece geçerli olduğunu araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre Türkiye’de sekiz adet standarttan beş tanesinin tamamen geçerli olduğu, IAES 2’nin ve IAES 6’nın kısmen geçerli olduğu, IES 3’ün ise geçerli olmadığı belirlenmiştir. IAES 2’de yer alan temel yeteneklerden bilişim teknolojileri konusu yeterince uygulanmamakta olduğundan bu standart kısmen uygulanmaktadır.

Can ve Demirci (2016), tarafından Sakarya Üniversitesi’nde Türkiye’de serbest muhasebeci mali müşavirlik belgesi alma hakkı bulunan İşletme, İktisat, Siyasal Bilgiler ve

Hukuk Fakültesinde bulunan 13 bölümün müfredatları IAES'lere uygunluk açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda standarda en uygun bölümün işletme bölümü olduğu; hukuk, uluslararası ilişkiler ve kamu yönetimi bölümleri müfredatı muhasebe mesleğinin gerektirdiği eğitime yakın olmadığı belirtilmiştir.

Aleqab vd. (2015), yaptıkları çalışmada Ürdün'de muhasebe eğitimi müfredatlarının IAES 2 ile olan tutarlılığını incelemiştir. Araştırmacılar bu amaçla Ürdün'de bulunan 29 kamu ve özel üniversitede bulunan 90 eğitime anket uygulanmıştır. Anket sonucunda üniversitelerin ders müfredatlarının IFAC standartları ile uyumlu olmadığının tespiti yapılmıştır.

Tazegül ve Karabayır (2015), yaptıkları çalışmada IAES'in Türkiye'de lisans eğitiminde gerçekleşmesi durumunu, lisans düzeyinde muhasebe dersi alan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda değerlendirmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre; lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitimi yeterlidir. Eğitim programlarının içeriğine bakıldığında bölüm ve sınıf düzeyinde farklılıklar belirlenmiştir; entellektüel beceriler, kişisel beceriler, teknik ve işlevsel beceriler, iletişim ve kişiler arası ilişkileri geliştirme becerileri ile örgütsel ve temel işletme yönetimi becerileri bölüm ve sınıf düzeyinde farklı olarak gelişmektedir.

Crawford vd. (2014), IAESB'nin muhasebe eğitimi için uygun standart belirleyici olarak algılanıp algılanmadığını belirlemek için bir çalışma yapmışlardır. Bu amaçla 12 ülkede yer alan 21 IFAC üyesi kuruluşun web siteleri ve mesleki eğitim programları incelenmiştir. Çalışma ile bu kuruluşların IAES'e farklı derecelerde uyum gösterdiği tespiti yapılmıştır. Ancak bu kuruluşlar IFAC'a uyum konusunda isteklidirler. Yazarlar IAESB'nin uygunluğunu izlemek ve uygulamak için gerekli güç kaynaklarına sahip olmadığı tespitini yapmıştır.

Watty vd. (2013), yaptıkları çalışmada Avustralya, Japonya ve Sri Lanka'da akademisyenler arasında IAES'in farkındalığını araştırmışlardır. Bu ülkelerde; UMES'in farkındalık düzeyleri, IAES ile uyum/uyumsuzluk ve IAES'in benimsenmesindeki kilit faktörler incelenmiştir. Avustralya'da meslek kuruluşları, akademisyenlerin IAES konusunda bilgi sahibi olmaları gerektiğini düşünmektedirler. Japon Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Enstitüsü de benzer bir yaklaşım sergilerken Sri Lanka'da meslek kuruluşlarının aktif olarak IAES'i akademisyenlere tanıtmak için çaba gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada eğitim standartlarına küresel bir uyumun önündeki en büyük engelin; dil ve kültürel farklılıklar ile ülkelerin eğitim sistemlerindeki farklı gelişim düzeyleri olduğu tespiti yapılmıştır.

Sugahara ve Wilson (2013), yaptıkları çalışmada İngilizce olarak yayınlanan 55 yayındaki 110 makalede IAES ile ilgili konuların analizini gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada makaleler; araştırma stratejisi, araştırma yöntemi, veri toplama ve örneklem tasarımı açısından ele alınmıştır. İncelenen makalelerin çoğunluğu IAES hakkında olumlu görüşlere sahipken, eleştirel yaklaşan ve IAES'lerin uygulanması konusundaki zorlukları vurgulayan çalışmalara da rastlanmıştır. IAES'lerin uygulanması konusundaki zorlukların örnekleri olarak; farklı etik, öğrenme stilleri, yerel müfredat, yeterlilik çerçeveleri ve yerel düzenlemeler olarak belirtilmiştir.

Çubukcu (2012), yaptığı çalışmada 62 vakıf ve 102 devlet üniversitesinde lisans ve lisansüstü düzeyde etik eğitime ilişkin dersleri araştırmıştır. Çalışmaya göre vakıf

üniversitelerindeki işletme bölümlerinin ders programlarının % 47'sinde hiç etik dersi bulunmazken, % 50'sinde bir, % 3'ünde iki ders yer bulunduğu, devlet üniversitelerinde ise işletme bölümlerinin ders programlarında yalnızca %31'inde etik ile ilgili bir dersin olduğu belirlenmiştir. Derslerin zorunlu ve seçmeli ders gruplarına dağılımında ise vakıf üniversitelerinde %75, devlet üniversitelerinde ise %83'ünün seçmeli dersler arasında olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü düzeyde ise 7 vakıf ve 20 devlet üniversitesi lisansüstü programlarında yalnızca ikişer tanesinde etik ile ilgili bir dersin olduğu belirlenmiştir.

Uyar (2008), yaptığı çalışmada Akdeniz Üniversitesi'nde muhasebe eğitimini IAES'ler açısından incelemiştir. Çalışmaya göre IAES tarafından belirlenen alanlardaki derslerin işletme, iktisat ve maliye bölümlerinde verildiği belirlenmiştir. Kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler ve hukuk bölümlerinde ise bu derslerin yeteri kadar bulunmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın diğer bir sonucuna göre bilgi teknolojileri alanındaki dersler müfredatta yeterince yer verilmemiştir.

5. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu bölümde ilk önce yapılan çalışmanın amacı, kapsamı ve sınırlılıkları ile veri toplama yöntemi açıklanmıştır. Daha sonra araştırma bulgularına yer verilmiştir.

5.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmada Türkiye'deki üniversitelerde bulunan işletme bölümleri öğretim programlarının Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları 2'ye ne derece uyumlu olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

5.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Türkiye'de 156 üniversitede işletme bölümü bulunmaktadır. Bunlardan 103'ü devlet ve 53'ü vakıf üniversitesidir. Bu üniversitelere bağlı olan toplam 169 adet fakülte bulunmaktadır. Çalışmada, Türkçe eğitim veren devlet üniversiteleri değerlendirmeye alınmıştır. Bazı üniversitelerde birden fazla işletme bölümü bulunmaktadır. Çalışmaya bu üniversitelerden sadece bir adet işletme bölümü dâhil edilmiştir. Böylece 94 adet işletme bölümü belirlenmiştir. Bu bölümlerden iki adedinin içeriğine tam olarak ulaşamadığı için kapsam dışı bırakılmış ve 92 adet işletme bölümüne ait veriler çalışmaya alınmıştır. Fakültelerin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkiye'de İşletme Bölümü Bulunan Fakülte Sayıları

Fakülteler	Devlet	Vakıf	Toplam
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	92	22	114
İşletme Fakültesi	15	12	27
Siyasal Bilgiler Fakültesi	5	0	5
Sosyal Bilimler Fakültesi	2	0	2
İktisat Fakültesi	1	0	1
Yönetim Bilimleri Fakültesi	1	1	2
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	0	8	8
İşletme ve Yönetim Bilimleri	0	7	7
Ekonomi ve Yönetim Bilimleri	0	1	1
İşletme ve Ekonomi	0	1	1
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	0	1	1
Toplam	116	53	169

Tablo 1’de görüldüğü gibi 116 fakülte devlet üniversitelerinde yer alırken 53 fakülte vakıf üniversitelerinde yer almaktadır. Fakülteler ise 11 farklı isim taşımaktadır.

Çalışmada temel varsayım; üniversitelerin Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) Bilgi paketlerindeki verilerin güncel olduğu ve bunların tam olarak uygulanmakta olduğudur.

5.3. Çalışmanın Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada Türkiye’deki işletme bölümü bulunan üniversitelerin belirlenmesinde Yükseköğretim Kurulu (www.yok.gov.tr, 2019) ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi verilerinden (www.osym.gov.tr, 2019) yararlanılmıştır.

Her üniversitenin web sayfaları taranarak bölümlerin öğretim planlarından elde edilen veriler Microsoft Office Excel’e aktarılmış ve analiz edilmiştir. Yine Microsoft Office Excel kullanılarak veriler grafik haline getirilmiştir.

Fakültelerin öğretim programlarının IAES’e uyumunun tespiti amacıyla belirlenen dersler Tablo 2’de sunulmuştur. Bu dersler Can ve Demirci (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmadan alınmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi muhasebe ile ilgili verilmesi gereken 19 adet ders bulunurken işletmecilik bilgileri ile ilgili verilmesi gereken 20 adet ders ve temel bilgi teknolojileri ile ilgili verilmesi gereken 4 adet ders bulunmaktadır. Buna göre 43 adet dersin işletme bölümleri müfredatında bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Bu inceleme sırasında derslerin bulunduğu sınıf ve yarıyıl ile zorunlu/seçmeli ders grubunda bulunması dikkate alınmamıştır.

Tablo 2. İşletme Bölümü Müfredatında Verilmesi Gereken Dersler

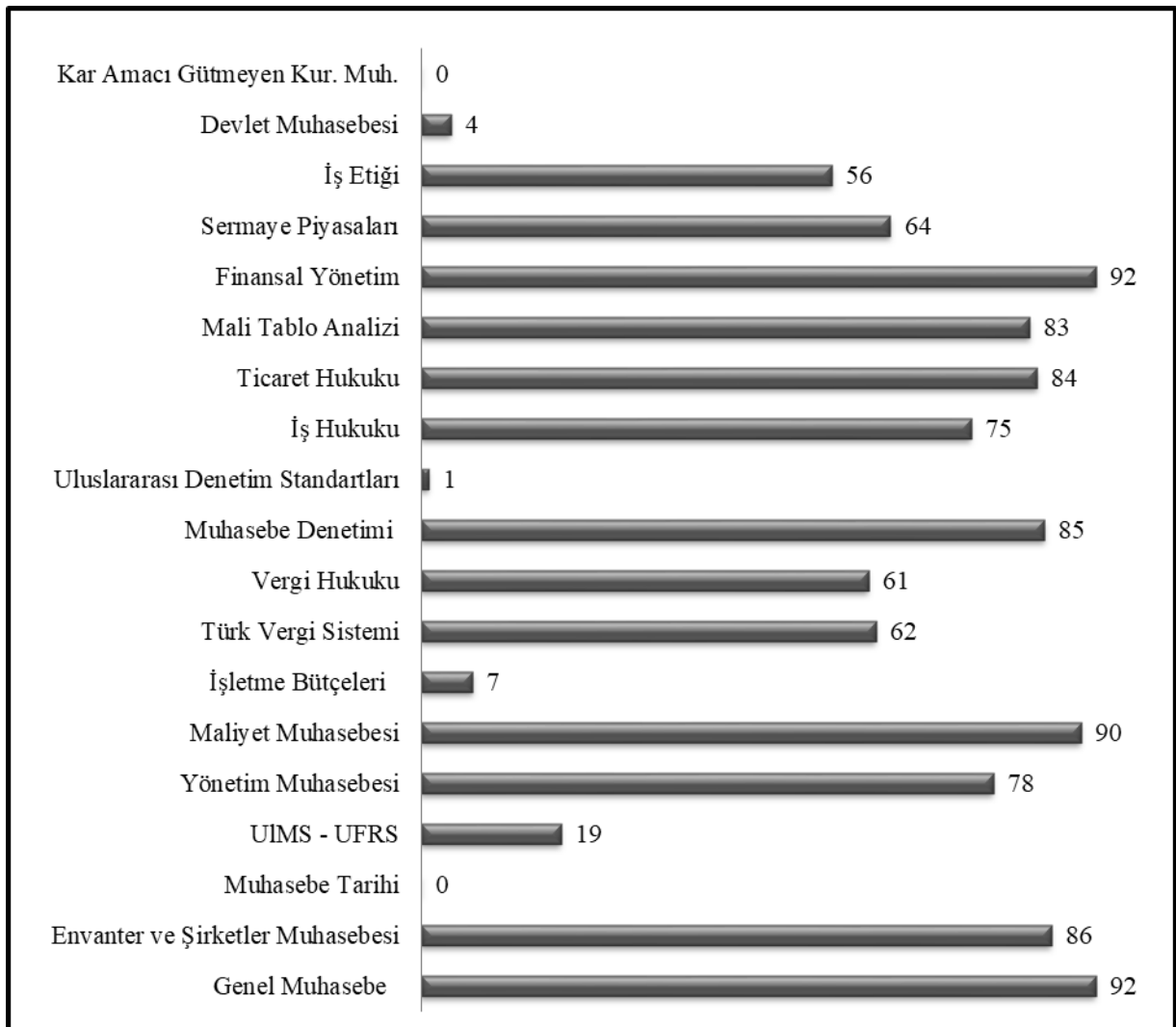
Muhasebe ve Finansman İle İlgili Dersler	
Muhasebe Tarihi	Genel Muhasebe
Envanter ve Şirketler Muhasebesi	Uluslararası Denetim Standartları
Uluslararası Muhasebe Standartları	İşletme Bütçeleri
Yönetim Muhasebesi	Vergi Hukuku
Maliyet Muhasebesi	İş Hukuku
Türk Vergi Sistemi	Ticaret Hukuku
Muhasebe Denetimi	Finansal Yönetim
Mali Tablo Analizi	İş Etiği
Devlet Muhasebesi	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Muhasebesi
Sermaye Piyasaları	
İşletmecilik Bilgileri İle İlgili Dersler	
İktisada Giriş	Bankacılık ve Finansal Ekonomi
Mikro İktisat	Uluslararası Ticaret ve Finansman
Makro İktisat	Finansal Kurumlar
Para ve Banka	İstatistik
Araştırma Yöntemleri	İşletme Matematiği
Yöneylem Araştırmaları	Kurumsal Yönetim
Yönetim ve Organizasyon	İnsan Kaynakları Yönetimi
Örgütsel Davranış	Pazarlama
Proje Yönetimi	Genel İşletmecilik
Stratejik Yönetim	Uluslararası İşletmecilik ve Küreselleşme
Temel Bilgi Teknolojileri İle İlgili Dersler	
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı	Bilgisayarlı Muhasebe
Kurumsal Kaynak Planlama	Muhasebe Bilişim Sistemleri

5.4. Araştırma Bulguları

Bu bölümde üç yeterlilik düzeyinde; muhasebe ve finans, işletmecilik ve temel bilgi teknolojileri ile ilgili derslerin dağılımları ele alınıp değerlendirilmiştir.

5.4.1. Muhasebe ve Finans İle İlgili Dersler

Muhasebe ve finans ile ilgili derslerin dağılımı şekil 1’de görülmektedir. Şekil 1’e göre muhasebe ve finans ile ilgili derslerden çalışma kapsamına alınan 92 adet işletme bölümünün tamamında genel muhasebe ve finansal yönetim dersleri bulunmaktadır. Bu dersleri maliyet muhasebesi (90), muhasebe denetimi (85), ticaret hukuku (84) ve mali tablo analizi (83) dersleri izlemektedir. İşletme bütçeleri (7), devlet muhasebesi (4) ve uluslararası denetim standartları (1) en az bulunan derslerken kâr amacı gütmeyen kuruluşlar muhasebesi ve muhasebe tarihi dersleri fakültelerin hiçbirinde bulunmamaktadır.

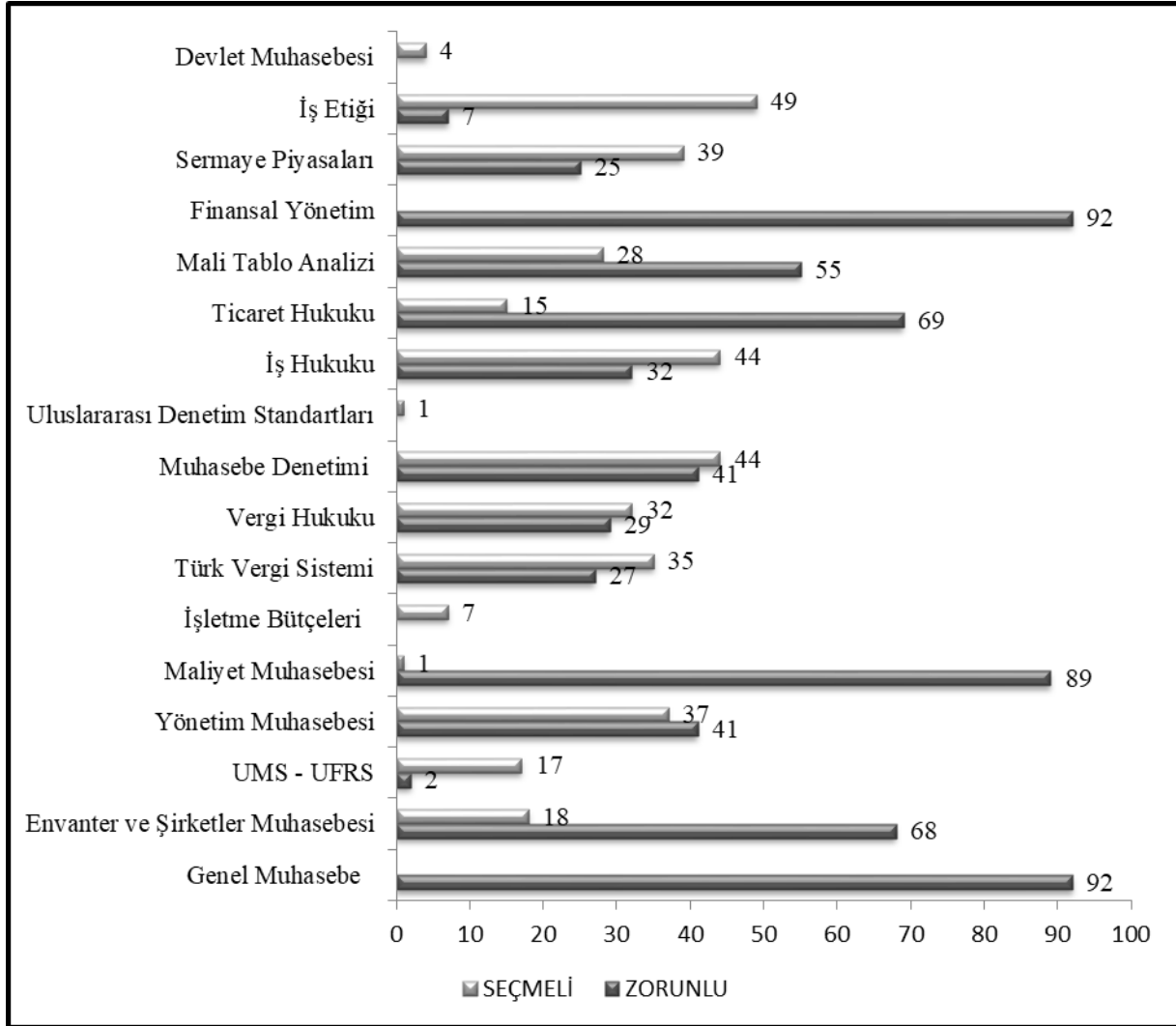

Şekil 1. Muhasebe ve Finans İle İlgili Derslerin Dağılımı

Fakültelerde bulunan ve IAES 2'ye göre muhasebe ve finans ile ilgili grupta yer alan derslerin oranı (1.040/1.748) %59,50'dir. Buna göre muhasebe ve finans ile ilgili derslerin IAES 2'ye uygunluğunun %59,50 olduğunu söyleyebiliriz.

Bilindiği gibi Bologna Kriterlerine göre öğrencinin bir bölümden mezun olabilmesi için toplam 240 AKTS'lik dersi başarmış olması gerekmektedir. 240 AKTS'lik dersin de en az %30'unun seçmeli derslerden oluşması gerekmektedir. Muhasebe ve finans ile ilgili dersler seçmeli ve zorunlu ders gruplarına göre sınıflandırılmış ve sonuçlar Şekil 2'de özetlenmiştir.

Şekil 2'ye göre genel muhasebe ve finansal yönetim derslerinin tamamı zorunlu ders grubunda bulunmaktadır. Maliyet muhasebesi dersi 89 bölümde zorunlu iken 1 bölümde seçmeli ders grubunda bulunmaktadır. Oldukça az sayıdaki bölümde bulunan işletme bütçeleri, devlet muhasebesi ve uluslararası denetim standartları derslerinin tamamı seçmeli ders grubunda bulunmaktadır. 49 bölümde yer alan iş etiği dersi en çok seçmeli ders grubunda bulunan derstir.

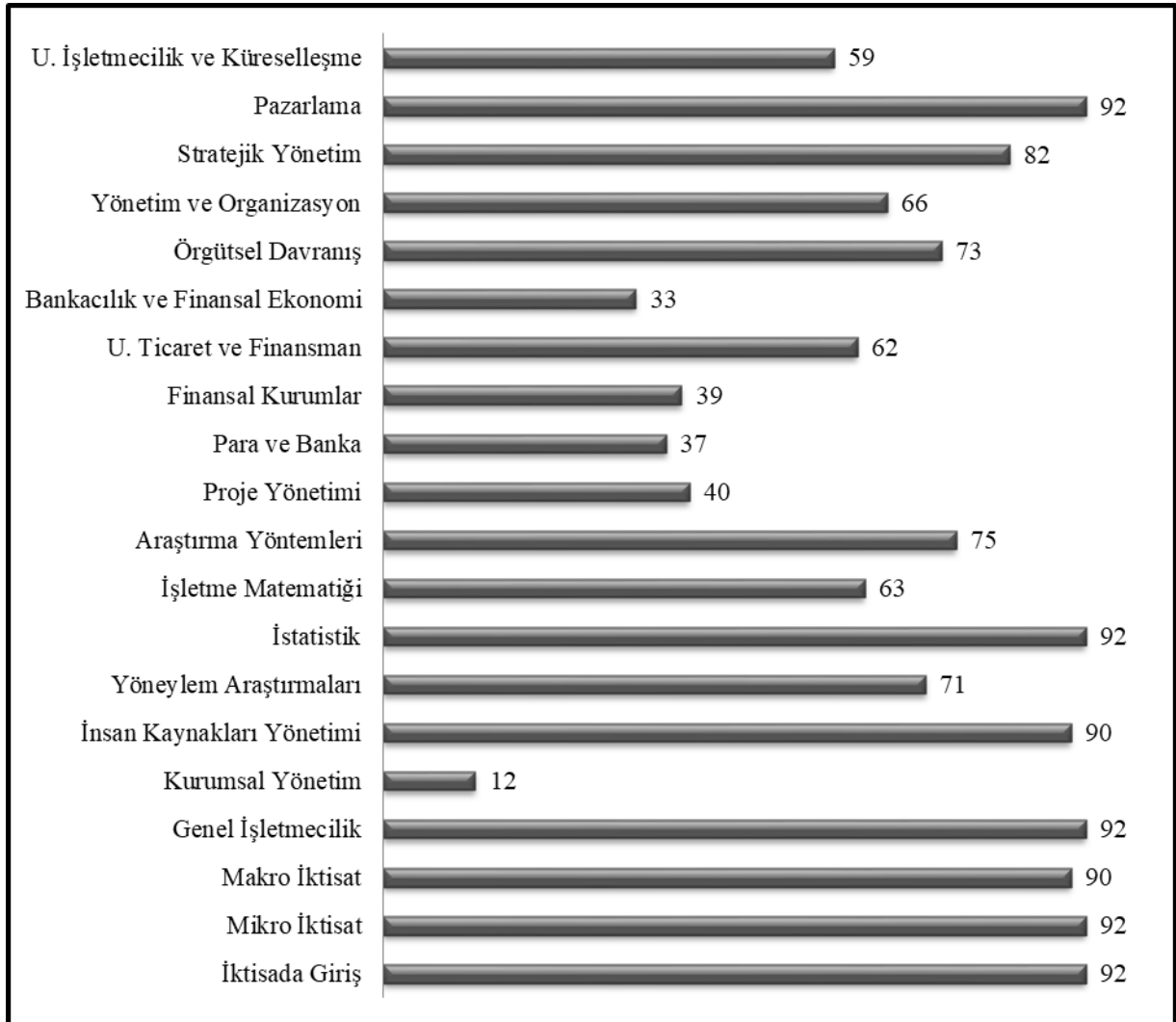

Şekil 2. Muhasebe ve Finans İle İlgili Derslerin Seçmeli ve Zorunlu Olarak Sınıflandırılması

Zorunlu ve seçmeli derslerin toplam sayılarına bakıldığında, zorunlu derslerin toplamının 669, seçmeli derslerin toplamının ise 371 olduğu görülmektedir. Buna göre zorunlu derslerin oranı %64,33 ve seçmeli derslerin oranı da %35,67'dir.

5.4.2. İşletmecilik Bilgileri İle İlgili Dersler

İşletmecilik bilgileri ile ilgili derslerin dağılımı Şekil 3'de görülmektedir. Şekil 3'e göre; iktisada giriş, mikro iktisat, genel işletmecilik, istatistik ve pazarlama dersleri çalışma kapsamında yer alan bölümlerin tamamında yer almaktadır. Bu dersleri makro iktisat (90), insan kaynakları yönetimi (90), stratejik yönetim (82), araştırma yöntemleri (75) ve örgütsel davranış dersleri izlemektedir. En az sayıda bulunan beş ders ise proje yönetimi (40), finansal kurumlar (39), para ve banka (37), bankacılık ve finansal ekonomi (33) ve kurumsal yönetim (12) dersleridir.

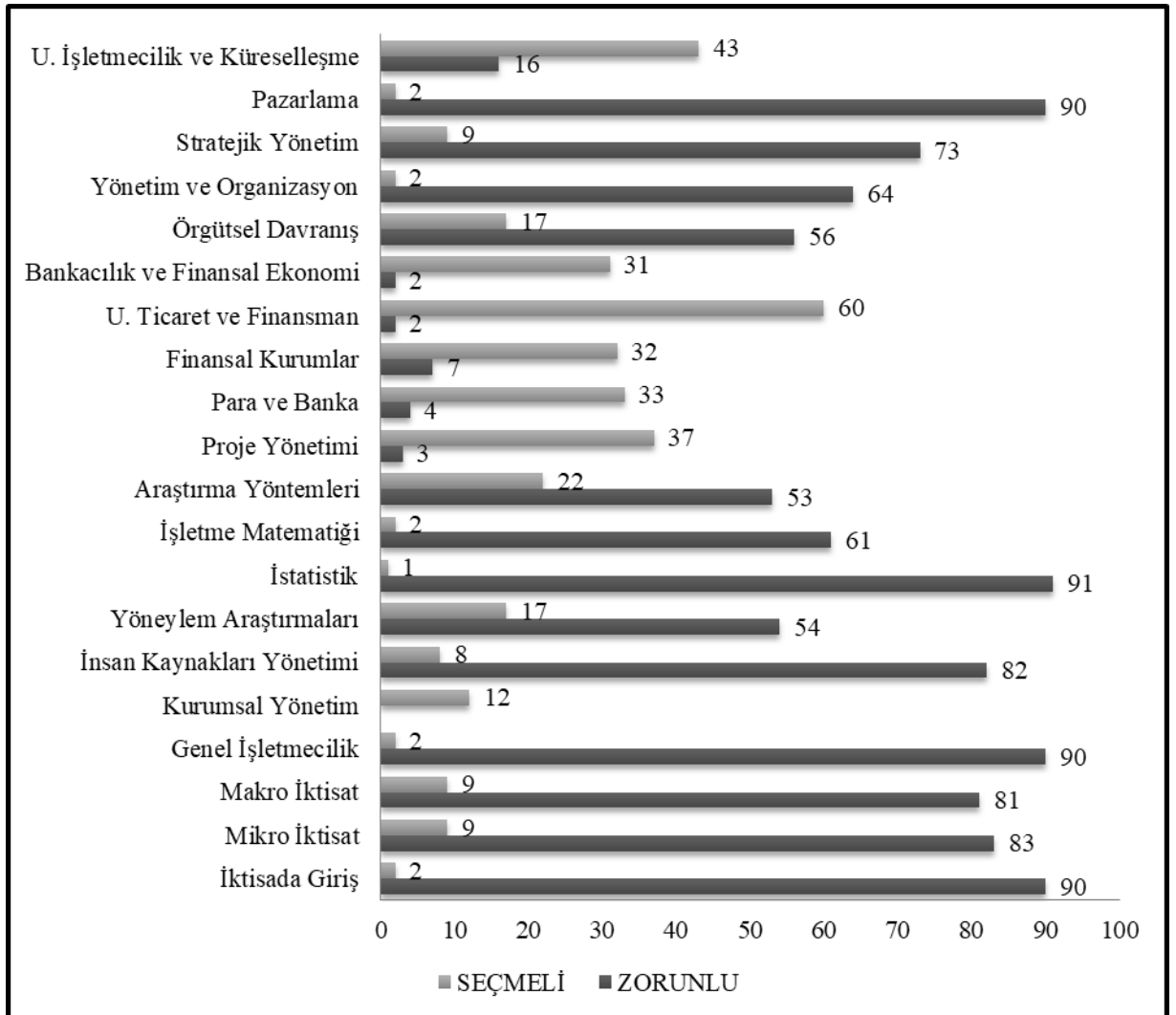

Şekil 3. İşletmecilik Bilgileri İle İlgili Derslerin Dağılımı

İşletme bölümlerinde bulunan ve IAES 2'ye göre işletmecilik bilgileri ile ilgili grupta yer alan derslerin oranı (1.352/1.748) %77,35'tür. Buna göre işletmecilik bilgileri ile ilgili derslerin IAES 2'ye uygunluğunun %77,35 olduğunu söyleyebiliriz.

İşletmecilik bilgileri ile ilgili dersler seçmeli ve zorunlu ders gruplarına göre sınıflandırılmış ve sonuçlar Şekil 4'de özetlenmiştir.

Şekil 4'e göre istatistik (91), iktisada giriş (90), genel işletmecilik (90), pazarlama (90) ve mikro iktisat (83) dersleri zorunlu ders grubunda en fazla bulunan derslerdir. Bunun yanında uluslararası ticaret ve finansman (60), uluslararası işletmecilik ve küreselleşme (43), proje yönetimi (37), para ve banka (33) ve finansal kurumlar dersleri (32) seçmeli ders grubunda en fazla bulunan derslerdir. Kurumsal yönetim dersi çalışma kapsamındaki bütün bölümlerde seçmeli ders grubunda bulunmaktadır.

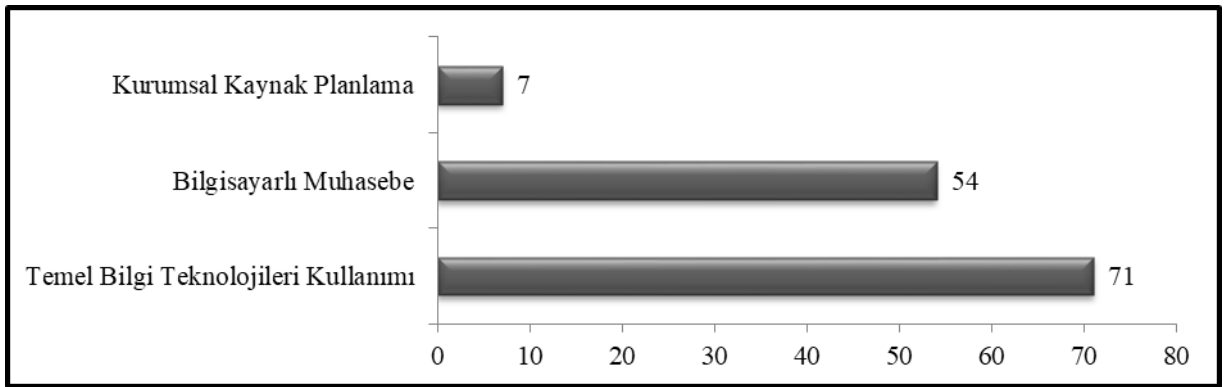

Şekil 4. İşletmecilik Bilgileri İle İlgili Derslerin Seçmeli ve Zorunlu Olarak Sınıflandırılması

Zorunlu ve seçmeli derslerin toplam sayılarına bakıldığında, zorunlu derslerin toplamının 1.002, seçmeli derslerin toplamının ise 350 olduğu görülmektedir. Buna göre zorunlu derslerin oranı (1002/1.352) %74,11 ve seçmeli derslerin oranı da (350/1.352) %25,89'dur.

5.4.3. Temel Bilgi Teknolojileri ile İlgili Dersler

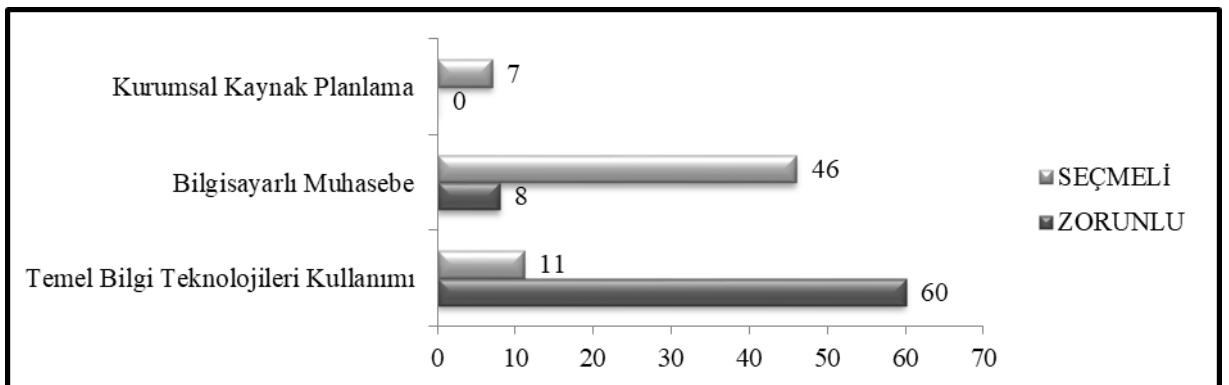
Temel bilgi teknolojileri ile ilgili derslerin dağılımı Şekil 5'de görülmektedir. Şekil 5'e göre; temel bilgi teknolojileri dersi çalışma kapsamındaki 92 bölümün 71'inde, bilgisayarlı muhasebe dersi 54'ünde ve kurumsal kaynak planlama dersi 7'sinde bulunmaktadır. Muhasebe bilişim sistemleri dersi ise bölümlerin hiç birinde bulunmamaktadır.

Şekil 5. Temel Bilgi Teknolojileri İle İlgili Derslerin Dağılımı

İşletme bölümlerinde bulunan ve UMES 2'ye göre temel bilgi teknolojileri ile ilgili derslerin oranı (132/368) %35,87'dir. Buna göre temel bilgi teknolojileri ile ilgili derslerin UMES 2'ye uygunluğunun %35,87 olduğunu söyleyebiliriz.

Temel bilgi teknolojileri ile ilgili verilmesi gereken dersler seçmeli ve zorunlu ders gruplarına göre sınıflandırılmış ve sonuçlar Şekil 6'de özetlenmiştir.

Şekil 6. Temel Bilgi Teknolojileri İle İlgili Derslerin Seçmeli ve Zorunlu Olarak Sınıflandırılması

Şekil 6'ya göre temel bilgi teknolojileri kullanımı dersi 60 bölümde zorunlu, 11 bölümde ise seçmeli ders grubunda bulunmaktadır. Bilgisayarlı muhasebe dersi 8 bölümde

zorunlu, 46 bölümde ise seçmeli ders grubunda bulunmakta iken kurumsal kaynak planlama dersi bölümlerin tamamında seçmeli ders grubunda bulunmaktadır.

Zorunlu ve seçmeli derslerin toplam sayılarına bakıldığında, zorunlu derslerin toplamının 68, seçmeli derslerin toplamının ise 64 olduğu görülmektedir. Buna göre zorunlu derslerin oranı (68/132) %51,52 ve seçmeli derslerin oranı da (64/132) %48,48'dir.

6. SONUÇ

Günümüzde globalleşme ile birlikte artan rekabet koşulları, bilgisayar teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler gibi faktörler ülkeler için muhasebe mesleğini oldukça önemli hale getirmiştir. Muhasebe mesleği artık ulusal olmaktan çıkmış ve uluslararası bir nitelik kazanmıştır. IFAC bu gelişmelerden hareketle 2003 yılından bu yana muhasebe eğitimi standartları kurulu aracılığıyla muhasebe eğitimi standartlarını yayınlamaktadır. Bugüne kadar 8 adet standart yayınlanmıştır. IFAC bu standartlar ile muhasebe mesleğinin dünyada yeknesak bir şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır.

Bu standartlar muhasebe öğretim programlarının hazırlanmasında yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Öğretim programlarının hazırlanmasında bu standartlara uyulması halinde geleceğin muhasebe meslek elemanları kendilerinden beklenen yetkinlikleri karşılayabilecek düzeyde bir eğitime sahip olacağı beklenmektedir.

Her ne kadar 3568 sayılı yasanın beşinci maddesinin A bendinde serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için; hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülteler sayılmışsa da bunların içinde muhasebe eğitimini ağırlıklı olarak uygulayan bölüm işletme bölümüdür. Bu nedenle çalışmada işletme bölümü ders içeriklerinin IAES 2'ye uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya göre Türkiye'deki üniversitelerde yer alan işletme bölümleri müfredatlarının IAES 2'ye kısmen uydukları belirtilebilir.

Bilindiği gibi IAES 2 yeterlilikleri muhasebe ve finansman ile ilgili bilgiler, organizasyon ve iş bilgisi ve bilişim teknolojileri olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. İşletme bölümlerinin ders içerikleri değerlendirilirken bu ayırım dikkate alınmıştır.

Muhasebe ile ilgili derslere bakıldığında 19 adet dersten genel muhasebe ve finansal yönetim derslerinin bütün bölümlerde verildiği, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar muhasebesi ve muhasebe tarihi dersleri ise bölüm müfredatlarında yer almadığı belirlenmiştir. Toplam sayısı 1.040 olan derslerden 19 adedinin dersin bütün işletme bölümlerinde tam olarak bulunması halinde derslerin toplam sayısı 1.748 olacağından (1.040/1.748), muhasebe ile ilgili derslerin IAES 2'ye uygunluğu %59,50 olacaktır.

İşletmecilik bilgileri ile ilgili derslere bakıldığında 20 adet dersten mikro iktisat, genel işletmecilik, istatistik ve pazarlama derslerinin bütün bölümlerde verildiği görülmektedir. Derslerin toplam sayısı 1.352'dir. 20 adet dersin bütün işletme bölümlerinde tam olarak bulunması halinde derslerin toplam sayısı 1.748 olacağından (1.352/1.748), muhasebe ile ilgili derslerin IAES 2'ye uygunluğu %72,08 olacaktır.

Bilişim teknolojileri ile ilgili grupta dört adet ders bulunmaktadır. Temel bilgi teknolojileri dersi 71 adet bölümde bulunurken bilgisayarlı muhasebe dersi 54 bölümde ve kurumsal kaynak planlama dersi de 7 bölümde bulunmaktadır. Muhasebe bilişim sistemleri dersi ise hiçbir bölümde bulunmamaktadır. İşletme bölümlerinde bulunan ve IAES 2'ye göre temel bilgi teknolojileri ile ilgili verilmesi gereken derslerin oranı (132/368) %35,87'dir.

Bölümlerde verilen dersler, ders grupları açısından ele alındığında muhasebe ve finans alanındaki zorunlu derslerin oranı %64,33 ve seçmeli derslerin oranı da %35,67'dir. Organizasyon ve iş bilgisi alanındaki derslerin %72,38'i zorunlu, %27,62'si de seçmeli ders grubundadır. Bilgi teknolojisi alanında bu oranlar %51,52'si zorunlu ve %48,48'i seçmeli ders olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de yer alan işletme bölümlerinde yukarıdaki veriler ışığında IAES'e uygunluk açısından en yüksek orana organizasyon ve iş bilgisi alanı sahiptir. Bu alan hem toplam dersler içindeki oranı hem de zorunlu derslerin oranı olarak diğer alanlardan daha yüksek bir orana sahiptir. Muhasebe ve finans alanındaki derslerin IAES 2'ye nispeten uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Bilgi teknolojisi alanına bakıldığında ise oranların oldukça düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bilgi teknolojisi alanının IAES 2'ye uygunluğunun düşük olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum literatürde yapılan diğer çalışmalar ile de benzerlik göstermektedir. Örneğin; Güney (2017) "*bilişim teknolojilerine verilen eğitimin yetersizliği nedeniyle UMES 2'nin Türkiye'de kısmen uygulandığını*", Uyar (2008) "*bilgi teknolojileri alanındaki derslerin müfredatta yetersiz olarak bulunduğunu*", Gökten ve Gökten (2016) "*bilişim teknolojileri konusu yeterince uygulanmamakta olduğundan UMES 2'nin Türkiye'de kısmen uygulandığını*" ve Veneziani vd. (2016) "*bilgi teknolojileri konularına üniversitelerin yeterince yer vermediklerini*" yaptıkları çalışmalarda ortaya koymuşlardır.

Teknolojinin günümüzdeki önemine bağlı olarak IAES 2'de muhasebe meslek mensuplarının eğitimlerinin teknoloji tabanlı olması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda muhasebe meslek adaylarının diğer dersler yanında bilgi teknolojilerini çok iyi bilmesi ve kullanabilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de serbest muhasebeci mali müşavir olabilme şartlarından biri belirli alanlarda bir lisans diplomasına sahip olmaktır. İşletme bölümü de bu alanlardan biridir. Bu nedenle bu bölümde öğrencilere kazandırılacak yetkinlikler önem taşımaktadır. Ancak bu alanların mezunlarının muhasebe meslek elemanı olabilmesi için TÜRMOB tarafından belirlenen diğer şartlara da sahip olması gerekmektedir. TURMOB bünyesinde bulunan TESMER tarafından adaylara muhasebe eğitimi verilmekte ve staj koşulunun yerine getirilmesi ile sınava alınmaktadırlar. Dolayısıyla Türkiye'de eğitim standartlarının uygunluğu araştırılırken TESMER tarafından verilen eğitimler de değerlendirilmelidir. Çalışmada sadece üniversite işletme bölümleri değerlendirilmiştir. Diğer çalışmalarda TESMER eğitimleri de kapsama dâhil edilebilir. Yine diğer çalışmalar ile Türkiye üniversiteleri işletme bölümleri müfredatlarının bir bütün olarak IAES'lere ne kadar uyduğuna dönük çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Aleqap, Mahmoud Mohmad Ahmad – Nurannabi, Mohammad- ADEL Dalia (2015),“Mind the Gap: Accounting Information Systems Curricula Development in Compliance With IFAC Standards in a Developing Country”, *Journal of Education for Business*, 90: 7, pp. 349-358. <https://doi.org/10.1080/08832323.2015.1068155> (05.01.2019)
- Bayazıtlı, Ercan– Çelik, Orhan (2003),“Profesyonel Muhasebe Mesleğinde Mesleğin Yeterliliğinin Ölçülmesi Ve Bu Konudaki IFAC Kuralları”. http://archive.ismmmo.org.tr/docs/SEMPOZYUMLAR/SEMPOZYUM_06/1oturum/03ErcanBayazitliOrhanCelik.pdf (24.12.2018).
- Belverd, E. Needles Jr (2008),“International Education Standards (IES): Issues of Implementation A Report on the Third IAAER Globalization Roundtable”, *Accounting Education*, Volume 17, Issue 1, pp. 69-79, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639280802095206>, (18.12.2018).
- Belverd, E. Needles Jr (2010),“Accounting Education: The Impact of Globalization”, *Accounting Education*, Volume 19, Issue 6, pp. 601-605, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639284.2010.501578>, (18.12.218).
- Berg, Melvin C. (2007),“Continuing Professional Development–The IFAC Position”, *Accounting Education*, Volume 16 Issue 4, pp. 319-327, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639280701646430>, (12.02.2019).
- Can, Ahmet Vecdi - DEMİRCİ Şuayyip Doğuş (2016),“Uluslararası Muhasebe Eğitim Standardı 2 Muhasebe Eğitim Programlarının İçeriğine Uyum: Sakarya Üniversitesi Örneği”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi ICAFR* 16 Özel Sayısı. 2016, ss. 319-338.
- Crawford, Louise – Hellier, Christine- Monk Elizabeth- Veneziani Monica (2014),“International Accounting Education Standards Board: Organizational legitimacy within the field of professional accountancy education”, *Accounting Forum*, pp. 67-89, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1016/j.accfor.2013.09.001>, (08.01.2019).
- Çubukçu, Sezen (2012),“Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitimine İlişkin Durum Analizi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12,Sayı: 1, ss. 103-116.
- Durmuş, Ahmet Hayri– Aytulun, Arif (2016),“Muhasebe Mesleğini İlgilendiren Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar, Risk Tabanlı Denetim ve Denetim Standartları”, *Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayın No: 11*, Kasım 2016.
- Gökten, Pınar Okan– Gökten, Soner (2016),“Uluslararası Eğitim Standartlarına Genel Bakış: Geçerliliğinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 6, ss. 49-66.

- Güney, Aysel (2017),“Muhasebe Eğitiminde Eğitim Standartlarının Önemi”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Cilt 6, Sayı 2, 241-248.
- IAESB (2012a), International Education Standard (IES) 6, Initial Professional Development-Assessment of Professional Competence (Revised), Final Pronouncement, November 2012. <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAESB-IES-6.pdf> (15.01.2019).
- IAESB (2012b), International Education Standard (IES) 7, Continuing Professional Development (Redrafted), Final Pronouncement, July 2012.
<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IES%207%20FINAL%20July%2019%202012.pdf>, (15.01.2019).
- IAESB (2013a), International Education Standard (IES) 1, Entry Requirements to Professional Accounting Education Programs (Revised), Final Pronouncement, February 2013.
https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IES%201%20Final%20February%201%202013_0.pdf (15.01.2019).
- IAESB (2013b), International Education Standard (IES) 5, Initial Professional Development-Practical Experience (Revised), Final Pronouncement, March 2013.
<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IES-5-Initial-Professional-Experience.pdf> (15.01.2019).
- IAESB (2014a), International Education Standard (IES) 4, Initial Professional Development-Professional Values, Ethics, and Attitudes (Revised), Final Pronouncement, January 2014.
https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAESB-IES-4-%28Revised%29_0.pdf (15.01.2019).
- IAESB (2014b), International Education Standard (IES) 8, Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements (Revised), Final Pronouncement, December 2014.
<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAESB-IES-8.pdf> (18.01.2019).
- IFAC (2003), International Education Standards for Professional Accountants, October 2003
- IFAC (2017), Handbook of International Education Pronouncements, January 2017.
- Köse, K. Ahmet – Yılmaz, Fatih (2003),“Mesleki Yeterlilik Öncesi IFAC’ın Mesleki Kuralları”, VI. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 16-20 Nisan 2003, Antalya. <https://www.ismmmo.org.tr/Yayinlar/Muhasebe-Denetimi-Sempozyumu-Bildirileri/sayi-6/--2298> (22.12.2018).
- Lange, Paul De – Jackling, Beverley – Suwardy, Themis (2015),“Continuing Professional Development in the Accounting Profession: Practices and Perceptions from the Asia Pacific Region”, Accounting Education, 24: 1, pp. 41-56.
<https://doi.org/10.1080/09639284.2014.1002800>, (22.01.2019).

- Luciani, Giovanna– Citro, Francesca (2018), “Accounting Education for Professional Accountants: Evidence from Italy”, *International Journal of Business and Management*, Vol: 13, No: 8, pp. 1-15, <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ijbm/article/view/74308> (11.01.2019).
- Mcpeak, David– Pincus, Karen V.–Sundem, Gary L. (2012),“The International Accounting Education Standards Board: Influencing Global Accounting Education”, *Accounting Education*, Volume 27, Issue 1, pp. 743-750.
- Özbirecikli, Mehmet(2007),“Ana Hatlarıyla IFAC Muhasebeci Eğitimi Standartları”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 33, Ocak 2007, ss. 73-80.
- Özbirecikli, Mehmet– Şen, İlker Kıymetli (2018),“Türkiye’de muhasebe mesleğinde eğitimle ilgili gelişmeler: Uluslararası eğitim standartları ile mukayeseli bir inceleme”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel Sayı 2018; 20, ss: 266- 293.
- Paisey, Catriona – Paisey, Nicholas J.– Tabert, Heather (2007), “Continuing Professional Development Activities of UK Accountants in Public Practice”, *Accounting Education: An International Journal*, 16:4, pp. 379-403, <https://doi.org/10.1080/09639280701646554>, (22.02.2019).
- Uyar, Süleyman (2008), “Uluslararası Eğitim Standartları (IES) ve Akdeniz Bölgesi’nde Muhasebe Eğitimi”, *MÖDAV*, 2008, 1.ss. 79-107.
- Stambank, L. J. (2010), “Students’ Perceptions of the Usefulness of an Accounting Project in Acquiring Accounting Knowledge and Professional Skills, South African” *Journal of Accounting Research*, 24:1, pp. 79-100, <https://doi.org/10.1080/10291954.2010.11435148> (16.02.2019).
- Sugahara, Satoshi– Wilson, Rachel (2013), “Discourse Surrounding the International Education Standards for Professional Accountants (IES): A Content Analysis Approach”, *Accounting Education*, Volume 22, Issue 3, pp. 213-232. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639284.2013.785860?scroll=top&nedAccess=true> (23.02.2019).
- Tazegül, Alper– Karabayır, Mehmet Emin (2015), “Muhasebe Eğitim Standartlarının Lisans Eğitiminde Gerçekleşme Durumu: “Öğrenci Kazanımları Değerlendirme Çalışması”, 34. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 13-17 Mayıs 2015, Antalya.
- Tosunoğlu, Büşra – Cengiz, Selim– Anadolu, Zafer (2018), “Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kapsamında Muhasebe Eğitiminin Türkiye’deki Akademisyenler ve Muhasebe Meslek Mensupları Açısından İncelenmesi” ,*Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2018, 5(2), ss. 179-192
- Veneziani, Monica – Teodori, Claudio– Bendotti, Giulia (2016),“The Role of University in the Education of Professional Accountants: Degree of IES 2 Application”, *Journal of*

Modern Accounting and Auditing, March 2016, Vol. 12, No. 3, pp. 127-146 (doi: 10.17265/1548-6583/2016.03.001 – Eriřim: 03.03.2019).

Watty, Kim – Sugahara, Satoshi – Abayadeera, Nadana– Perera, Luckmika (2013), “Developing a Global Model of Accounting Education and Examining IES Compliance in Australia, Japan, and Sri Lanka”, Accounting Education, 22: 5, pp. 502-506. <https://doi.org/10.1080/09639284.2013.824199>, (21.02.2019).

<http://www.iaesb.org/> (řubat 2019)

<https://yokatlas.yok.gov.tr/> (Ocak 2019)

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/YER/Tablo4MinMax_31082018.pdf
(Ocak 2019)

<http://www.ifac.org/about-ifac> (řubat 2019)